

BALÁZS Ildikó

Szappanvirág

a múzsa neme

Nyárvégen a szappanvirág illata is fáj.
 Hogy is volt? Amikor télen, fűtetlen buszon utaztam hozzád?
 Mi lett volna, ha ott, akkor...
 A múltat nehéz visszahozni,
 ha az ember túllépett az évtizedeken.
 Ott egy csomópont,
 melyen nem én tartottam az ujjam.
 Visszatérni abba az életbe – lehetetlen.
 Már az emlékezés sem röpít.
 Emiatt fáj a szappanvirág illata.
 A fájó visszahozhatatlanság miatt.

Mikor az alsóvárosi kisutcákban virágzik a szappanvirág,
 azt hiszem, lánykorom támad fel vele.
 Talán épp az a kor,
 amikor tizenhét éves voltam,
 amikor épp virágkorom éltem.
 Szép volt a nőiség akkoriban.
 Időnként fellázad bennem –
 újra elkéri méltóság-koronáját.
 Az a nő, aki azóta
 szappanvirág-illatúan
 bennem szunnyad.

Kelyhében illatot őriz.
 Nyárvégeken, őszelején kibontja.
 Szélnek ereszti, a napnak ereszti,
 s az kinyújtja érte bágyadt sugarát,
 miközben leszáll az éji tófenékre.
 Magával vitte szappanvirág-illatom
 a lenyugvó nap.
 Édes emlék.
 Feltámad, de máris mennie kell oda,
 ahol törvénytörően elenyészik a lenyugvó nappal.

Az az édeskés tisztaságillat.
 A rezgő fényben élő levelek.
 A zöldek, kis szőrösszűrős szár, levél,
 magasra szökő, szárba nyúló szerelem.
 Évelő? Vagy egynyári virág?
 Fáj, hogy elenyészett, s fáj, hogy a virágillat rögzíti az emléket,
 Akár a Tisza-kompon a lenyugvó nap.

Akkoriban mentem, míg csak tudtam,
 mígnem kiment az út a lábam alól.
 Ma már az otthoni világ sem kényelmes.
 Már az sem a régi, a régmúlt.
 Nem járok haza.
 Nem tudom az otthoni táj milyenségét.

Elmenni Udvarhelyre.
 Szedni rókagombát, fürödni Szejkén –
 felmenni Marosfőre, Galonyára, a Bucsínra.

Apámmal Szovátán.
 Utoljára még fürdött a Medve-tóban.
 Hazafelé szelíden humorizált:
 nem írtam testamentumot, vigyázz, hogy vezetsz!
 Nem törődött ő már akkor halállal.

Szappanvirág.
 Régi vásárhelyi kisutcák.
 S egy lánykori, elenyésző szerelem.
 Enyésző, újlag az ősz virágaival feltámadó.
 Senkit meg nem ismerhetsz.
 Miért nem tapad a lélek egyetlen más lélekhez sem?
 Távoltartás.

Kérded, milyen nemű a múzsa –
 nőnek szokták ábrázolni.
 Az antik világban a legtöbb alkotó férfi volt,
 ugyan miért ne lenne nő az,
 aki a férfit alkotásra, ihletre csókolja?

Bár felmerül, hogy a múzsa nemtelen vagy transzvesztita.
Mivel az ókorban a homoszexualitás
elfogadott dolog volt
mester-tanítvány viszonyában például,
ugyan miért ne válhatna a múzsa nemet és szerepet
azok számára, akik ezt igénylik?

Sohasem vágyakoztam semmiféle múzsacsókra.
Egyszerűen tettem a dolgom,
s írásaimban az ihlet mibenlétét magam is sokat feszegettem.
Számomra nem más, mint
egy pillanatra kiszakadni abból a dimenzióból,
melyben fizikai léted zajlik.
Engem megihlet a múlt vagy a jövő.
Régmúlt életek krónikása vagyok –
s időnként homályos jóslatok gyötörnek.
Valami fáj – megyek az utcán,
s szíven üt a beszippantott, nyárvégi
szappanvirág illata.
Feltámasztja azt az idősíkot,
amikor épp tizenhétéves voltam,
s a vásárhelyi kisutcákon keresztül mentem
azóta megboldogult rokonokhoz látogatóba.
A Bodoni utcának szappanvirág-illata volt.

Miért épp a tizenhét éves énemmel társítom a szappanvirágot?
Hisz mentem én négyévesen is Jenő bácsiékhoz –
igaz, nem egyedül.
S miért nem a halk-illattalan estike sötét magja maradt meg,
hisz abból is ugyanannyi volt ott akkor?
Fekete szemesborshoz hasonló,
érett magját kifejtettem gyerekként, a markomba gyűjtöttem.
Annak nincs illata.
A portula is csak látványával hat –
kedvenc virágom.

De mégis miért épp a szappanvirág?
S miért épp a tizenhét éves kor?
Hisz most az jött vissza, felidézve azt a létsíkot,
s számba veszem annak a kornak az emlékeit,
hozzátartozóit.

Írásaimban szabad vagyok.
Vagy írok –
reménytelenségben, ám mégis reményeimet
a távoli jövőbe nyújtva –
leveleket írok.

Akkoriban meséltem felhőtlenül mindenkinek –
a felismerés örömétől hajtva, hogy nekem öt gyerekem lesz!
Mire a legjobb esetben megmosolyogtak,
egyébként meg a legtöbben lehülyéztek.
– Jó, akkor elég lesz három is! – mondtam beletörődve,
s ennek is annyira örültem.
Hol van az én döntésem –
valójában nem hittem el sem akkor, sem most,
hogy az ember szándékairól mások dönthetnek –,
hiszen az öt gyermek itt van körülöttem;
a két fiú még odaát.
Már szölongatnak,
s a téli csendben a nagyobbiknak hallottam a messzecsengő
nevetését.
Jaj, hogy a félelmeim még távol tartják őket?
A kicsi szőkéről is határozott képem van –
egyelőre a lelkemben él.
Kis teste, ahogy szalad féktelenül.

Micsoda felismerés,
hiszen nem neked írom mindezt,
csak úgy magamnak vagy mindenkinek,
de valójában csak a múzsás ügy kapcsán –
aki képletesen homlokon csókolt,
ahogy azt előírták –,
hogyan annak idején
nem barátot és társat kerestem az életemhez,
hanem ihlető múzsát,
akihez aztán címezhettem az irományaim.
Csoda hát, ha sohasem volt tartósan barátom,
aki megmarad volna mellettem –,
hisz ugyan ki érezné jól magát
eleven emberként a múzsza szerepében?
Én legalábbis nem.
Hús-vér ember vagyok, nő,
aki gyerekekre, szerelemre vágyik.

Ám a szappanvirág, érzem, illatozik nyárvégeken,
s olyankor néha lelassul az idő –
hogyan mód legyen belépni
régiszeleteket felkutatni,
mineműségüket boncolgatni.

Az én múzsáim férfiak –
míg túrják a múzsalét kimerevített, műbe fagyott
cselekvőképtelenségét,
kegyvesztettségét.
Csak darabkáiban él bennem a hajdani idő.

Mi is volt akkor?
Akkoriban kapott agyvérzést, és
meg is halt utána anyám nagynénje.
Senki nem várta el tőlem, mégis
szóltam otthon, hogy meglátogatom.
Biciklire ültem.
Utána tíz percig sem bírtam a gutaütöttel egy szobában ülni.
Pedig hogy örült nekem,
mert ő aztán még kevésbé várta látogatásom,
s mert fáradtan lecsukódtak a szemhéjai,
én el akartam osonni,
menekülnöm kellett a besötétített, halottszagú szobából,
ahol már valaki Más regnált.
– Ilyen hamar? – riadt fel,
félíg fel is nyíltak a szemhéjak,
majd lemondóan visszazárultak,
a torz ajkak visszarendeződtek.
– Nem akarok zavarni, Annus néni pihenjen –
megcsókoltam,
már nem tudott visszacsókolni,
menekültem.

A szappanvirág halálszaggal társult.
 A nyíló-bomló szerelem illata
 a halált is magába foglalta.
 Szerettem a rokonokat – most így visszagondolva,
 szinte mindegyiket.
 Soha nem is gondoltam, hogy egyszer eljövök,
 s ők halnak, elmaradnak –
 és senkim nem lesz közülük elérhető közelségben.
 Az ember tudatosan-tudatlanul létformát választ.
 Udvarlóit múzsává lépteti elő,
 mire azok elmaradnak,
 megszöknek.
 Amikor a lélek színterén
 egyedül játszik fény, illat, mozgás, remegés
 a lélekvásznon.
 Azokat rezegetteti, dalol a múlt.
 Felzsonganak emlékek, mint szolgálattelvő nővérek,
 kötelesség-tevő katonák –
 jelentkeznek elmaradhatatlanul.

Furcsa lény a múzsa.
 Olyan mint nyárvégen egy pillanatnyi virágillat
 egy idődobozban, melyet hirtelen felnyitok.
 No nem is én: állok az utcán,
 Anna néni kertjéből szappanvirág illata csap meg,
 s eszembe jut, ugyan! – felnyüzsög, mint
 szelídíthetetlen, számbavehetetlen siserehad,
 a régmúlt teljes kelléktára.
 Számbavesz, megismer,
 felismer és szelektál emlékeket.
 Én másra emlékszem, s te másra.
 Hiába éltük meg azt az időt közösen.
 Valami megakasztotta az idő kerekét.

A lánykorom mostanra
 szappanvirág-milyenséget öltött.
 tizenhétéves korom édes dohányillattal illatozik.
 S az illat felhoz múltba költözött emléket,
 mely feltör a lélek mélyéről lefojtva.
 S csillog, szépnek tűnik,
 fájdtítja csalfaságában a szívet.

Ilyenkor mi fáj?
 Az idő múlása?
 A döntések megmásíthatatlansága?
 A lélek már csak ilyen.
 Ha a kéz jár is, s az élet mámorító munkával teljes –
 olyankor jön, mint meglepetés:
 feltör egy emlék,
 magával ragad az idő-okozta fájdalom.
 Szép, mert elmúlt – mondják.
 Múltával, megváltoztathatatlanságában
 szeretnivaló, mert biztonságos.
 Rendelkezőnk a kimenetelével.
 Még csinósíthatunk is rajta, szépítgethetünk.
 Én így emlékszem – te amúgy.
 Emlékkockák összerakosgatása.
 Illatok.

Vannak ízek is.
 S az élmények nem mindig illendően papírra valók.
 Ma reggel a fagyos szalonna emléke hozott elő egy éjjelt,
 amikor egy házaspárnál aludtunk.
 Vacsoráztunk hagymát, fagyos szalonnát
 papírvékonyra szelve.
 A fagyos szalonna ritka étel az életemben,
 s rögzített egy helyszínt, egy élményt, egy időt.
 Egy lakást az időben, mely rég elmúlhatott.

Akkoriban nem ettem sokat.
 A kevesebb több – vannak élmények,
 melyek halálig élnek bennünk.
 Mint a szappanvirág vagy dohányvirág,
 az estike, a portula –
 na meg a papírvékonyra vágott fagyos szalonna.
 S egy kamaszkori, sokféle szerelem.
 A múzsa játszik velem.

Ma van a nyár utolsó napja.
 Ma volt.
 Ugyanúgy nem fog most a tollam,
 mint mikor álmomban az ő nevét leírtam.
 Alig látszott.
 Felülírja egy másik név, egy másik személy,
 másik emlék, másik reménység.
 A jósök, amikor kimondják kegyetlen jóslataikat,
 nem ápolhatják a lelket.
 A lélekfájdalmakat a jövőkilátás elnyomja –
 elhomályosul a múlt, kitágul a jövő.
 Melyről akkor már biztos tudásom volt.
 Egy program, melyet elhittem,
 melyben hittem, mint jövőtervben –
 különben elemészt a kétségbeesés.
 És büszke volt, nem jött vissza.
 S amikor jött volna, már nekem nem kellett.
 Az ócska forgatókönyv.
 A döntések szabadsága
 nem mindig a mienk.

Psyché ellibbent.
 Ma éjjel fáj a múlt – a hogy lehetett volna.
 Szabolcsban ottani életem
 közelmúltbeli történéseit boncolgattam –
 a Zemplénben feltámad a régmúlt,
 s megidézek hozzá tartozó, múltból újra
 a jelenbe lépő embereket.
 Keresnem kell helyszíneket, embereket,
 akiknek köze van a régmúlthoz,
 akik ahhoz visszavezetnek.

Mi fáj?
 Az otthonról feltámadó emlékek.
 Minden epizód fáj.
 Minden, ami az otthonnal kapcsolatos.
 Bevillanások.
 Helyszínek.
 Már emlék a közelmúlt is –
 mert elérhetetlen tér s idő prizmáján át.
 Mennyire örülnék, ha hazajárhatnék valakivel,
 aki otthonos ott, nem vendég.
 Vendégnek lenni otthon.
 Itthon idegennek.

Az igaz dolgokhoz nem illik a szó.
 Az igaz dolgokat nem mondjuk ki.
 Csak hiú ábrándot szövünk szavakkal, lelkesedéssel.
 Ami igaz, megéljük,
 utána emlékszünk rá,
 és visszapergetjük.

Rég volt, eltelt, talán igaz sem volt?
 Vagy az igaz dolog megáll az időben mindörökre?
 Mesélünk róla?
 Akkor már nem az, ami volt.
 Ami volt, ami van –
 arra nincs szó, mert a szó fölösleges.
 Miközben élünk, megélünk –
 nem mesélünk.
 Az élés, megélés ideje alatt nem teszünk egyebet,
 anyagot szolgáltatunk későbbi elbeszélésekhez.

Milyen is az élet?
 Egy nagy filmvászon.
 Rajta képkockák pergése, nézzük,
 közben nem gondolkozunk.
 Egyik kocka jön, a másik megy.
 S ha hazamentünk, útközben
 az emlékezet elkezd feleleveníteni,
 elemezni, értelmezni a látottakat.
 Ilyenkor válik holttá a történet
 a szavak pókhálójában.

Élni kell.
 Időnként megállni, számba venni, ami elmúlt.
 S elmerülni a mindennapok teendőiben.
 Élni. Megélni.
 Aztán emlékezni.
 Ám az emlékezés már hazug szavakból táplálkozik.
 Üres fecsegés, mely nem áll meg az igaz dolgok előtt.

BAKONYI Péter

Lovasok

Lovasok jönnek, a tar föld jelez:
 mint halk tükörszó, visszakopog...
 A söprő, gyors paták alatt éledez
 a száradt agyag, törött levél ropog...

Ugratás, vágta, galopp! Megannyi
 örült rugaszkodás meg szédület...
 Habzó fogakkal zablát harapni,
 remegő térdek közt porvihar üget...

Ez már zene. Mint amikor egy szülő
 megérzi, mielőtt felsír a gyerek...
 Vagy ha a még munkapadon feszülő
 hegedűben már a dallam is felremeg...

A mester megállhat, megpihenhet...
 az asszony elaludhat a jászolban...
 a gyeplő lazul, a kantár kienged...
 s a lélegzet lassulva araszolgat...

De addig, ameddig a ló és a lovas
 repül, s a nyeregben ül a képzelet,
 az ember és a ló négy lábán a vas
 együtt tanítja suhanni a szelet...